

„BERLIN FÖLÖTT AZ ÉG...”

A berlini blokád időszakának megidézése

A modul szerzője: Erdei Erika

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

12. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Egy körbezárt város					
A	A tanulók hat csoportot alkotnak, amelyek az egész óra alatt együtt maradnak. A tanár az óra megkezdése előtt egy általa előkészített időszalagot (P1) erősít fel a falra, majd a helyszín megnevezése nélkül elmeséli a körbezárt város történetét. (P2) A diákok kitalálják, milyen korszakról és milyen helyszínről van szó. 3 perc	Az érdeklődés felkel- tése Figyelem Koncentráció	Frontális munka – ta- nári bemutatás, irá- nyított beszélgetés		P1 (Időszalag) P2 (Történet)
I/b Berlin megszállási övezetei					
A	Minden csoport kap egy vaktérképet Berlinről. Saját történelmi atlaszuk segítségével megpróbálják berajzolni rá a megszállási övezetek határait, majd egy erős színnel körberajzolják a nyugati övezetet. Ezután megbeszélik, hogy vajon miként lehet életben tartani egy így körülrárt települést. Az osztály közösen rögzíti, hogy a valóságban a légi ellátás volt az, ami működött. 4 perc	Korábbi ismeretek elő- hívása Térbeli tájékozódás Logikus gondolkodás Együttműködés	Csoportmunka – a közös feladatmegol- dás Frontális munka, megbeszélés	D1 (Feladatlap)	Saját történelmi atlasz

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I/c A hidegháború nyitánya					
A	A csoportok eseménykártyákat kapnak. A feladatuk az, hogy állítsák azokat időrendi sorba, és ahol tudják, írják rá a kártyákra az esemény pontos dátumát is. Csoportos szóforgóval közösen megbeszélik a megoldásokat, majd sorban haladva, minden csoport képviselője felragasztja az egyik eseménykártyát az időszalag megfelelő helyére. A tanár ezután kinyomtatott fotókat (P4) oszt szét a csoportok között, és azokat is elhelyezik az időszalagon. 8 perc	A vizsgált jelenség kontextusba helyezése Tájékozódás az időben Emlékezet Együttműködés	Csoportmunka – közös feladatmegoldás Frontális munka – csoportos szóforgó, időszalag készítése	D2 (Eseménykártyák) A tanár által kinyomtatott képek (a megadott készlet bővíthető)	P3 (Megoldó kulcs) P4 (Kinyomtatható képek)
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a Válság és problémakezelés					
A	A csoportok a D3 feladatlap segítségével átgondolják, hogy milyen fajta nehézségekkel kellett szembenéznük a berlinieknek a blokád idején. A tanár három nagy kört rajzol a táblára vagy egy csomagolópapírra, a három nagy problémátípus számára. A diákok csoportról csoportra haladva, fogalmaznak meg problémákat és lehetséges megoldási módokat, miközben céduláikat felragasztják a megfelelő helyre. 20 perc	A blokád által kialakított bezárt élethelyzet problémáinak elképzelése Empátia Fantázia Problémamegoldás	Csoportmunka – ötletbörze Egész csoportos gyakorlat – a probléma megoldási ötletek közös rendszerezése	D3 (Feladatlap) Kis cédulák Írószer Ragasztógyurma	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	Minden csoport kap egy feladatkártyát (minden kártyából 2-2 darab van), s az annak megfelelő szempontból megpróbálja megidézni a korabeli eseményeket és élethelyzeteket. A csoportok képviselői a feladatok sorrendjében felolvassák megoldásaikat. 20 perc	A blokádi időszakának megidézése Kreativitás Empátia Együttműködés	Csoportmunka – közös alkotás Frontális munka – csoportos szóforgó	D4 (Feladatkártyák)	
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Összegzés					
A	A csoportok megkapják a D5 melléklet információs kártyáit, és elosztják egymás között. Mindenki elgondolkodik a hozzá került adatokon, majd megosztja azokat a többiekkel úgy, hogy a tényekhez hozzáfűzi egy saját gondolatát. Végül a tanár képeket vetít, amelyek a blokádi idején készültek (P6), és közösen megbeszélik, hogy melyik tényeket találták a legérdekesebbnek. 8 perc	Az összefogás mértékének érzékeltetése az adatok segítségével Viszonyítási képesség Asszociációs készség	Csoportmunka – szóforgó Frontális munka – vetítés és irányított beszélgetés	D5 (Információs kártyák)	P5 (Háttér-információk) P6 (Kivetíthető képek) Laptop Projektor
III/b A blokádi következményei					
A	A tanár elmondja a diákoknak, hogy milyen események követték egymást a blokádi feloldása után a világban és Németországban, s kivetíti az ország kettészakadását bemutató ábrákat. 2 perc	A nagypolitikai hatások érzékeltetése Összefüggéslátás	Frontális munka – tanári magyarázat		P7 (Háttér-információk + ábrák)

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 IDŐSZALAG, MELY 1945–1990 KÖZÖTTI IDŐFOLYAMOT ÁBRÁZOLJA ÉVES LEBONTÁSBAN.

A tanár az óra megkezdése előtt az időszakot felerősíti a falra.

P2 A BLOKÁD ALÁ KERÜLT VÁROS „MESÉJE”. Rövidített közlés, melyet a tanár szabadon átírhat a lényeg megtartása mellett.

Egy csaknem valamennyi földrészt érintő háború után a győztesek konferenciák során megbeszélték a vesztesek – közöttük is a fő vesztes – megregulázását úgy, hogy ebből az országból a közeljövőben háború ne indulhasson. Ennek érdekében a 4 győztes megszállási övezetekre osztotta a legyőzött ország területét. A főváros kérdése bizonytalanná vált, ugyanis az az egyik győztes területére esett. A néhai pompás várost a „4 nagy” – hasonlóan az ország egészéhez – „igazságosan” 4 részre osztotta. A valamikori háborús szövetség azonban idő közben más irányt vett. A 3 nyugati győző saját szektoraiiban – országosan és városi szinten is – segélyekkel, valutareformmal biztosította a lakosság életkörülményeinek szinten tartását. A keleti győző a nyugatiak lépéseit belügyekben való beavatkozásnak tekintette, a keleten megtermelt áru nagy részét jóvátétel címén elszállította, emiatt ellentétek alakultak ki a megszálló hatalmak között, s így lassan az ország gazdaságilag is kettévált. A keleti győztes lezárta a nagyváros és a többi országrész valamennyi közútját. A csaknem 2 millió lakost számláló várost a totális kimerülés fenyegette.

P3 A D2 TANULÓI SEGÉDLET ESEMÉNYKÁRTYÁI – KIEGÉSZÍTVE A PONTOS ADATOKKAL

A jaltai konferencián (1945. február 4–11.) megegyezés született, hogy a Szovjetunió keleti határait Lengyelország megcsonkításával nyugatabbra helyezik, és Moszkva jogot kap Németország keleti részében egy megszállási zóna létrehozásához.

Az USA már a potsdami konferencia (1945. július 17–augusztus 2.) előtt sikeresen felrobbantotta első atombombáját. (New Mexico 1945. július 17.) Truman úgy vélte, hogy az atommonopólium birtokában az USA keményebb politikát folytathat a Szovjetunió európai terjeszkedésével szemben.

Churchill brit miniszterelnök híressé vált fultoni (Missouri állam, USA) Westminster Egyetemen elhangzott beszédében (1946. március 5.) először fordult elő a később az általános szóhasználatba bekerült „vasfüggöny” kifejezés: „a balti-tengeri Szczecintől az adriai Triesztig egy vasfüggöny ereszkedett le a kontinensre. ...E vonal mögött Közép- és Kelet-Európa valamennyi fővárosa valamilyen formában nemcsak szovjet befolyás, hanem Moszkva erős és egyre fokozódó ellenőrzése alatt áll.”

Marshall külügyminiszter (akiről az európai államokat segítő Marshall-segélyt később elnevezték) a híres Harvard Egyetemen (Massachusetts állam, USA) 1947. június 4-én tartott beszédében kijelentette: „teljesen logikus, hogy az Egyesült Államoknak mindent meg kell tennie a normális gazdasági állapot helyreállítása érdekében a világban, ami nélkül nincs politikai stabilitás és nincs garantált béke”.

A Szovjetunió a Marshall-tervet visszautasította. Egyrészt azért, mert a Marshall-segélyt igénylő országoknak az amerikai kormány részére nyilatkozniuk kellett gazdasági helyzetükről, s ezt Moszkva a belügyekbe való beavatkozásnak tekintette. A másik ok az lehetett, hogy a segítség elfogadásával a Szovjetunió nyugati befolyás alá kerülésének kockázata növekedett volna, ami a szovjet totalitárius kormányzás alapjait veszélyeztette volna.

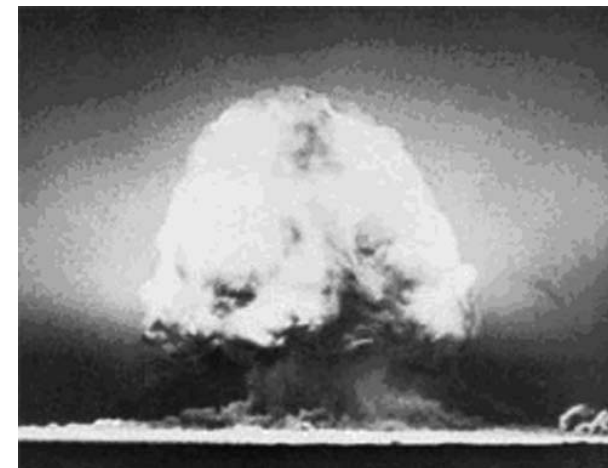
P4 KINYOMTATHATÓ KÉPEK (KÜLÖN MAPPÁBAN)

02 Berlin megszállási övezetei

03 A jaltai „nagyok”

04 Atomrobbanás

05 A vasfüggöny

06 A Marshall-segély (élelem)

07 A Marshall-segély (munka)

P5 HÁTTÉR-INFORMÁCIÓK

1948. június 23-ról 24-re virradó éjjel Sztálin elrendelte a berlini fények kikapcsolását, 24-én reggel pedig technikai nehézségekre hivatkozva beszüntette Berlin és a nyugati területek közötti vasúti és közúti forgalmat. Ezzel a lépéssel kezdetét vette Nyugat-Berlin blokádja, ami komoly ellátási problémákat okozott az ott élők számára.

A berlini válság tárgyalásos rendezésére – a szovjet kormányhoz intézett 1948. július 6-i amerikai jegyzéket követően – a nyár folyamán két kísérletet tettek. A szovjetunióbeli nyugati nagykövetség júliusban és augusztusban tárgyaltak Sztálinnal és Molotov külügyminiszterrel, akik a keleti márka egész Berlinben való bevezetése fejében a szállítási korlátozások feloldását ajánlották. A németországi nyugati hatóságok és a nyugati hatalmak felé húzó német erők azonban óvtak a keleti pénznem bevezetésétől. A megbeszélések zátonyra futottak, mert a Szovjetunió elutasította a keleti márka kibocsátását ellenőrző négyhatalmi bizottság felállítását, ragaszkodott a kereskedelem teljes ellenőrzéséhez, és a polgári légi forgalom korlátozását követelte Nyugat-Németország és Berlin között.

Amikor a blokád elkezdődött, mindössze két repülőtér volt Nyugat-Berlinben: Tempelhof (amerikai zóna) és Gatow (brit zóna), mindkettő egy-egy futópályával. Tempelhof ráadásul füves reptér volt, csak a háború utolsó szakaszában használták kisépességű forgalomra. A repülőtér bevezető irányában magas házak voltak, ami megnehezítette a gépek leszállását. Amerikai műszakiak erők egy 30 cm-es gumialapú réteggel vonták be a pályát, amit előre gyártott acélelemekkel fedtek be. Ez a hevenyészett megoldás nem bírta a léghíd óriási igénybevételét, az acélapok sorra eltöredeztek, állandóan javítani kellett a pályát. Egy 225 fős csapat munkájával sikerült a repülőtér folyamatosan üzemben tartani. 1948 júliusában Tempelhofban új futópálya épült úgy, hogy a forgalom nem állt le, a régi pályát feldozták és javították. 1948 végén egy harmadik futópálya építése is elkezdődött a repülőtéren. Tegelben, a harmadik nyugat-berlini repülőtéren (francia zóna) szintén új futópálya épült a szállítások fogadására.

A léghíd során 278 228 felszállással 1 783 573 t anyagot juttattak Nyugat-Berlinbe, melynek során 536 705 t élelmet, 1 586 130 t szenet, 202 775 t egyéb anyagot és a két irányban 237 655 utast szállítottak. A szállításokat gyakorlatilag az amerikai (68,4%) és a brit légierő (31,5%) végezte, a francia részvétel (0,25%) csak jelképes volt. A légiszállítások során bekövetkezett katasztrófákban 70 katona (31 amerikai, 39 brit) és 9 vagy 12 (mai napig mindkét adatot használják) német állampolgár vesztette életét. 1949. április 16-a volt az a nap, amikor a legtöbb anyag érkezett, 1398 (percenként közel egy-egy) gép szállt le Nyugat-Berlinben, összesen 12 940 tonna anyaggal és utasokkal.

Több hónap elteltével Sztálinnak be kellett látnia, hogy a blokád sehová sem vezet, mivel a nyugatiak akár léghídon át is gondoskodnak a nyugat-berliniekéről, így 1949. május 12-én éjfélkor feloldotta a Nyugat-Berlin körüli zárlatot.

P6 KIVETÍTHETŐ KÉPEK

08 A légihíd

09 C-47-es típusú szállítógép. Ilyen gépekkel oldották meg a nyersanyagszállítást Berlinbe a légihídon.

10 Berliniek figyelik a repülők érkezését.

11 Berliniek figyelik a repülők érkezését. Előtérben a reptértábla.

12 Német propagandaplakát a segélyszállításokról.

13 Megérkezett az élelemszállítmány a berlini üzletbe. (Jelentős részben por formában)

14 Öröm az utcán

P7 HÁTTÉR-INFORMÁCIÓK

1949 januárjában szovjet kezdeményezésre létrejött a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST), 1949. április 4-én Washingtonban aláírták a NATO-t életre hívó Észak-atlanti Szerződést, 1949. június 20-án „lehúzta a redőnyt” a négyhatalmi külügyminiszteri tanács.

Megszakadt, majd felújított tárgyalások eredményeként 1949. május 4-én fontos megállapodás született New Yorkban: érvénytelenítették a Berlinnel kapcsolatos szállítási, kereskedelmi és postai korlátozásokat, a nyugati és keleti övezetek közötti érintkezés is helyreállt. Május 23-án azonban hatályba lépett a nyugatnémet alkotmány, négy hónap múlva pedig politikai és nemzetközi jogi realitásként megjelent a Német Szövetségi Köztársaság.

Kelet-Németországban a várható fejleményekre való felkészülés 1947 végén kezdődött, amikor „harc az egységért és az igazságos békéért” jelszóval megalakult a Népi Kongresszus. Ennek 1948. márciusi tanácskozásán megválasztották a négyszáz tagú Néptanácsot, mint „az egységért és a békéért küzdő hazafias erők” vezető szervét, az 1949. májusi tanácskozáson pedig elfogadták „a demokratikus német állam” alkotmányának tervezetét, amely aztán az NDK alkotmánya lett.

Kapcsolódó kivetíthető képek:

15 Németország megszállási övezetei

16 NSZK–NDK